

WILHELM OSWALD ROTKIEWICZ **(1906-1983)**

Specjalista w dziedzinach: • radiotechnika,
• technika odbioru radiowego, • miernictwo radioelektryczne, • kompatybilność elektromagnetyczna.

Urodzony dnia 27 VII 1906 r. w Dokszytach (pow. Wilejka) na ziemi wileńskiej jako syn ziemianina Zenona i Klaudii z Karnickich.

W roku 1920, jako kadet Korpusu Kadetów w Odessie, został ewakuowany z Rosji wraz z oddziałami Denikina uciekającymi przed bolszewikami. Maturę zdał w Sarajewie (1924), a studia ukończył na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej (PW) w roku 1929.

Pracę zawodową rozpoczął w Instytucie Radiotechnicznym, w 1928 roku, będąc jeszcze studentem. Następnie pracował jako radiotechnik w Laboratorium Radiotechnicznym Biura Badań Technicznych Wojsk Łączności.

Po ukończeniu studiów otrzymał stanowisko inżyniera laboratoryjnego w Państwowej Wytwórni Łączności, następnie kontynuował pracę w Państwowych Zakładach Tele- i Radiotechnicznych (PZT), powstałych w roku 1931, w wyniku przyłączenia Państwowej Wytwórni Łączności do Państwowej Wytwórni Aparatów Telegraficznych i Telefonicznych. Początkowo pracował na stanowisku starszego konstruktora, a później — aż do wybuchu wojny — kierownika Oddziału Odbiorników Radiowych w Dziale Studiów. Równocześnie, w latach 1929-1939 był starszym asystentem w Katedrze Radiotechniki

PW u prof. J. Groszkowskiego.

W tym okresie wykazał się talentem konstruktorskim w dziedzinie radiowego sprzętu odbiorczego. Skonstruował m.in. • nowoczesne wówczas odbiorniki krótkofalowe z podwójną przemianą częstotliwości (superheterodynowe) o bardzo dobrych parametrach technicznych. Był też współtwórcą (opracował część odbiorczą) konstrukcji nowego, bardzo udanego typu • korespondencyjnej radiostacji wojskowej.

Jeszcze podczas pracy w Państwowej Wytwórni Łączności, przy współudziale inż. Czesława Rajskiego, w roku 1929 • skonstruował słynny "Detefon" — popularny, dwuzakresowy odbiornik detektorowy z kryształkiem (opatentowanym pod numerem 2198). Kryształek był rodzajem diody półprzewodnikowej powstającej w zetknięciu ostrza metalowego z po-

wierzchnią kryształu galeny (PbS). Projekt plastyczny Detefonu wykonał artysta plastik Poliński. Detefon był sprzedawany w zestawach zawierających: odbiornik, słuchawki i materiały instalacyjne.

Kompletny zestaw detefonu

Do roku 1939 wyprodukowano ok. 500 tys. Detefonów — co walcie przyczyniło się do rozpowszechnienia radiofonii w Polsce. Później, już w PZT, opracował przystosowany do Detefonu

- wzmacniacz z głośnikiem — “Amplifon” oraz kilka innych, mniej znanych modeli odbiorników radiofonicznych, produkowanych seryjnie.**

Okres wojny spędził w Jugosławii. Dotarł tam przez Rumunię w roku 1939, na czele grupy specjalistów z PZT ewakuowanych wraz z rodzinami. W serbskim mieście Čačak uruchomili oni produkcję sprzętu radiowego dla armii jugosłowiańskiej.

Po opanowaniu Jugosławii przez Włochy i Niemcy, ta grupa Polaków usiłowała bezskutecznie wydostać się drogą morską na Bliski Wschód i utknęła w Dalmacji. Do jesieni 1941 r.

W. Rotkiewicz prowadził warsztat naprawy radioodbiorników w Crikvenicy. Oprócz prowadzenia napraw, przystosowywał radioodbiorniki do słuchania Londynu na falach krótkich — wbrew zakazowi władz. Wykryty przez gestapo, nie przyjął oferty wyjazdu do Niemiec wraz z całą rodziną — jako znany im konstruktor radiowy.

Zgłosił się do pracy w przemyśle radiotechnicznym Chorwacji rządzonej przez ustaszów uzyskując "azyl" przed Niemcami. Otrzymał posadę dyrektora elektrowni w Pleternicy. Wiosną 1942 r. przeprowadził się z rodziną do chorwackiej Slavonii. Nawiązał współpracę z komunistycznymi partyzantami Tity. Był szefem łączności w bazie korpusu partyzanckiego w górach Papuk.

Jako inżynier łączności w sztabie 40-tej Dywizji Szturmowej, w stopniu kapitana, brał czynny udział w zdobywaniu Zagrzebu, Lublany i Belgradu. Za organizowanie łączności i za udział w walce oraz za odwagę, otrzymał dwa jugosłowiańskie odznaczenia państwowe: 1) "Orden Bratstva i Jedinstva sa Srebrnim Vencem" i 2) "Orden Zasluge za Narod sa Srebrnom Zvezdom".

1)

2)

W lecie 1945 r. powrócił do Polski razem z rodziną. Od listopada 1945 r. zajmował się uruchomieniem i zorganizowaniem Państwowej Fabryki Odbiorników Radiowych 'DIORA' w Dzierżoniowie. Był dyrektorem naczelnym tej fabryki do roku 1947. Początkowo, tuż po wojnie, montowano tam proste odbiorniki reakcyjne z poniemieckich podzespołów. Jednym z etapów procesu produkcyjnego wówczas było "zeskrobywanie gapy", czyli usuwanie z obudowy godła niemieckiego ze swastyką.

W tym czasie stanął na czele Centralnego Laboratorium Konstrukcyjnego i jako dyrektor Państwowej Fabryki Odbiorników Radiowych uruchomił produkcję • odbiorników typu AGA na licencji szwedzkiej, natomiast w Centralnym Laboratorium Konstrukcyjnym zajął się konstrukcją pierw-

szego polskiego powojennego odbiornika typu "Pionier".

**"Pionier"
model U2
[6]**

Odbiornik "Pionier" (superheterodyna) był produkowany w różnych odmianach w latach 1948-1968 — łącznie w liczbie ponad 1 mln egzemplarzy i odegrał wielką rolę w bezprzewodowej radiofonizacji kraju ze względu na prostotę konstrukcji i przystępną cenę.

W latach 1948-1964, inż. W. Rotkiewicz był kierownikiem Katedry Techniki Odbiorczej na Wydz. Łączności Politechniki Wrocławskiej. W roku 1949 został profesorem kontraktowym i kierownikiem Katedry Urządzeń Radiofonicznych Politechniki Wrocławskiej.

W 1954 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1962 roku — profesora zwyczajnego. Po reorganizacji Wydziału Łączności i utworzeniu Katedry Techniki Odbiorczej był jej kierownikiem do roku 1964, tj. do czasu przeniesienia

na Politechnikę Warszawską.

W latach 1964-1966, prof. W. Rotkiewicz pracował na Politechnice Warszawskiej, gdzie m.in. pełnił funkcję kierownika Katedry Radiologii na Wydziale Elektroniki. W latach 1970-1976 był kierownikiem Zakładu Telewizji Instytutu Radioelektroniki PW. Prowadził działalność naukowo-badawczą w dziedzinie • radiotechniki, • techniki odbioru radiowego i • miernictwa radiotechnicznego.

Szczególnie bliska była mu problematyka • kompatybilności elektromagnetycznej. W tej dziedzinie był autorytetem uznanym w skali międzynarodowej. W latach 1970-1980 prowadził wykłady z następujących przedmiotów: "Podstawy telewizji", "Miernictwo radiotechniczne" oraz "Kompatybilność elektromagnetyczna".

Równocześnie utrzymywał żywe kontakty z przemysłem elektronicznym. Pełnił m.in. obowiązki doradcy technicznego w Warszawskich Zakładach Telewizyjnych i Zakładach Radiowych im. Marcina Kasprzaka. Przez wiele lat współpracował z Polskim Komitetem Normalizacyjnym oraz był przewodniczącym Branżowej Komisji Normalizacyjnej ds. Zakłóceń Radioelektrycznych przy Instytucie Łączności. Był też przewodniczącym Komisji Ekspertów ds. Oceny Jakości Odbiorników Radiofonicznych i Telewizyjnych przy Biurze Znaku Jakości.

Jego dorobek naukowy liczy ponad 70 publikacji naukowo-technicznych, zamieszczonych w różnych czasopismach krajowych i zagranicznych. Był autorem lub współautorem podręczników i książek o fundamentalnym znaczeniu. Napisał np. 3-tomowy podręcznik pt. "Technika odbioru radiowego",

z którego uczyli się studenci na wielu uczelniach.

Otrzymał wiele odznaczeń, m.in.: Krzyż Kawalerski OOP, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Srebrny i Złoty Medal "Za Zasługi dla Obronności Kraju", złote odznaki: "Zasłużonego Pracownika Łączności" i "Za Zasługi dla Rozwoju Przemysłu Maszynowego" oraz złote odznaki honorowe politechnik Warszawskiej i Wrocławskiej.

Otrzymał Medal SEP im. M. Pożaryskiego, a także Złotą OH SEP oraz Srebrną i Złotą OH NOT. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Zmarł dnia 3 XII 1983 r. i spoczywa na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim przy ul. Młynarskiej w Warszawie (al.33, gr.35a). Miał trzech synów: Andrzeja (1931), Pawła (1931) i Piotra (ur. 1932, zm. 2015, dr inż. elektronika).

Jego imię nadano (w 1986 r.) Technikum Radiotechnicznemu i Zasadniczej Szkole Zawodowej w Dzierżoniowie (obecna nazwa: Zespół Szkół Nr 1 w Dzierżoniowie) [4].

Andrzej Marusak

W opracowaniu wykorzystano:

- [1]. "Profesorowie i docenci Wydziału Elektroniki i Technik Informacyjnych Politechniki Warszawskiej 1951-2001". Pod red. J.S. Bober i R. Z. Morawski, Oficyna Wyd. PW, Warszawa 2001. ISBN 83-914580-3-2.
- [2]. Stron www: (www.fonar.com.pl/historia/radio-kal/radio-kal4.htm) i (www.historiaradia.neostrada.pl/), (dostęp w lutym 2016).
- [3]. Grzegorz Łyś: "Partyzantka w eterze". Rzeczpospolita 16-10-2009.
- [4]. "Patron Szkoły, prof Wilhelm Rotkiewicz" — fragmenty "Monografi Radiobudy" wydanej z okazji 60. lecia powstania szkoły (<http://www.zsr.dzierzonow.pl/>) — Zespół Szkół Nr 1 im. prof. W. Rotkiewicza w Dzierżoniowie.
- [5]. "Wojna domowa w Rosji": (http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_domowa_w_Rosji) (dostęp 20/10/2011).
- [6]. Wikipedia: (https://pl.wikipedia.org/wiki/Pionier_%28radioodbiornik%29) (dostęp 14/3/2016).

DZIĘKUJĘ PAŃSTWU
ZA UWAGĘ